

Vuoden 2024 presidentinvaalin vaaliviranomaiset ja ulkomainonta

KH 09.10.2023 § 336
385/00.00.00.01/2023

Presidentinvaali toimitetaan sunnuntaina 28.1.2024. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 17.–23.1.2024 (seitsemän päivää keskiviikosta tiistaihin). Vaalin ulkomainonta suositellaan aloitettavaksi viikkoa ennen ennakkoäänestyksen alkamista eli 10.1.2024. Vaalissa sovelletaan vaalilakia (714/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Vuoden 2024 presidentinvaalissa keskusvaalilautakuntana toimii vuoden 2021 kuntavaaleissa valitun valtuuston asettama keskusvaalilautakunta.

Vuoden 2024 presidentinvaaliin asetettu vaalilautakunta ja vaalitoimikunta toimivat sekä ensimmäisessä vaalissa että mahdollisessa toisessa vaalissa.

Keskusvaalilautakunta

Kelpoisuus:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä.

Esteellisyys:

Jäsenten ja varajäsenten esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 27–30 §:ssä säädetään. Koska keskusvaalilautakunta ei vuoden 2024 vaalissa huolehdi ehdokasasettelusta eikä ääntenlaskennasta, esteellisyytilanteet lienevät käytännössä harvinaisia.

Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta

Vaalilain 15 §:n mukaan kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava:

- 1) kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme; sekä
- 2) laitoksessa toimitettavaa ennakkoäänestystä varten yksi tai useampi vaalitoimikunta, joihin kuhunkin kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme.

Kelpoisuus vaalilautakuntaan:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava niitä puolueita, jotka asettivat ehdokkaita edellisissä (vuoden 2023) eduskuntavaaleissa siinä vaalipiirissä, johon kunta kuuluu. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla vaalien ehdokas. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalilautakuntiin,

jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys:

Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta vaalilautakunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalilautakunnan tehtävissä, kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: vaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi ei saa toimia vaalilain 73 §:n 2 momentissa tarkoitettuna äänestäjän avustajana.

Kelpoisuus vaalitoimikuntaan:

Jäsenten ja varajäsenten on oltava kuntalain mukaan vaalikelpoisia kunnan luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava niitä puolueita, jotka asettivat ehdokkaita edellisissä (vuoden 2023) eduskuntavaaleissa siinä vaalipiirissä, johon kunta kuuluu. Jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla vaalien ehdokas eikä ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi. Oikeusministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että vaalilain 15 §:n 2 momentin sanamuotoa ”mahdollisuuksien mukaan” voidaan soveltaa myös siten, että jos puolueet eivät niille tehdystä pyynnöstä huolimatta nimeä riittävästi ehdokkaita vaalitoimikuntiin, jäseniksi voidaan nimetä myös muita kunnan luottamustoimeen vaalikelpoisia henkilöitä.

Esteellisyys:

Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta vaalitoimikunnan toimintaan. Tämä tarkoittaa, että jäseneksi tai varajäseneksi nimitetty voi toimia kaikissa vaalitoimikunnan tehtävissä.

Kuntalain (410/2015) 71 §:n mukaan vaalikelpoinen kunnan luottamustoimeen on henkilö:

- 1) jonka kotikunta kyseinen kunta on;
- 2) jolla on jossakin kunnassa äänioikeus kuntavaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan tai vaali muuhun luottamustoimeen toimitetaan; ja
- 3) jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Kuntalain 70 §:n 1 momentin mukaan luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan. Suostumus on asetettu valinnan edellytykseksi, joten se on annettava ennen valintaa.

Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien jäsenten ja varajäsenten poliittista edustavuutta tarkastellaan erikseen, näin tehdään myös tasa-arvolain soveltamisessa. Sekä varsinaisissa jäsenissä että varajäsenissä on siis oltava naisia ja miehiä kumpiakkin vähintään 40 %. Vaalilautakunnan varajäsenet ja vaalitoimikunnan varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan.

Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien nimet ja yhteystiedot on ilmoitettava kunnan keskusvaalilautakunnalle.

Ulkomainonta

Presidentinvaalin ulkomainonta suositellaan aloitettavaksi viikkoa ennen ennakkoäänestyksen alkamista eli 10.1.2024. Ulkomainospaikkoja

valittaessa on otettava huomioon vaalilain säännökset, jotka edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakkoäänestys- tai äänestyspaikalle tai niiden välittömään läheisyyteen siten, että niiden voitaisiin katsoa vaikuttavan äänestäjien valinnanvapauteen. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, etteivät vaalimainokset näy vaalihuoneistoon taikka sen sisäänkäyntiin.

Kunnalla ei ole lakisääteisiä velvollisuuksia vaalimainonnan järjestämisessä. Kunnallinen vaalimainontakäytäntö on perustunut kuntien keskusjärjestöjen suositukseen ja sitä on noudatettu 1970-luvulta lähtien. Perusteena suositukselle on aikanaan ollut vaalimainonnan yhdenmukaistamisen tarve, kaupunki- ja maisemakuvalliset syyt sekä ympäristön siisteys. Vaalimainonnasta on muodostunut perinne, jolla voidaan katsoa olevan edelleen tiedotusarvoa. Kansalaiset ovat tottuneet siihen, että vaalien yhteydessä käytetään tällaista mainontaa. Vaalimainontaan liittyvät laillisuuskysymykset ovat koskeneet yleensä yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamista eli tasapuolisuutta mainospaikkojen jaossa.

Kullekin ehdokkaita asettaneelle ryhmälle tulevan julistetilan sijainti, luettuna vasemmalta oikealle, tulisi määräytyä samassa järjestyksessä kuin ehdokaslistojen yhdistelmässä.

Vaalimainospaikkojen maksullisuus vaihtelee eri kunnissa. Suuntauksena on ollut, että kunnat pyrkivät kattamaan vaalimainoskehikosta ja niiden pystyttämistä ja poistamisesta johtuvat kustannukset ehdokkaita asettaneilta ryhmiltä. Kuntaliitto ei ole antanut suosituksia vaalimainospaikkojen maksullisuudesta. Vaalien ulkomainonnan järjestäminen kunnan hallinnassa ja määräämisvallassa olevilla alueilla ei ole lakisääteistä toimintaa ja on kunnan vapaasti järjestettävissä.

Olennaista on, että kaikki ehdokkaita asettaneet ryhmät voivat varata saman määrän mainospaikkoja ja jos maksuja peritään, maksuilla katetaan määritellyt kunnalle aiheutuvat kustannukset ja maksut ovat samansuuruiset kaikille mainospaikkoja varanneille ryhmille.

Vaalilain 56 §:n 1 momentissa on säädetty järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa ja siihen liittyen niin sanotusta vaalimainontakiellosta. Säännökset edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakkoäänestys- tai äänestyspaikalle ja niiden läheisyyteen siten, että niiden voitaisiin katsoa vaikuttavan äänestäjien vaalivapauteen. Yhtenä vaalimainontakiellon ulottuvuutta koskevana vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää sitä, että vaalikampanjointi ja vaalimainonta eivät saa näkyä tai kuulua ennakkoäänestys- tai äänestyspaikkaan eikä sen ulko-ovelle/sisäänkäyntiin.

Mainoksen sijoittamiselle tarvitaan maanomistajan/haltijan suostumus. Kunta ei voi määrätä muiden kuin omistuksessaan ja hallinnassaan olevien alueiden vaalimainontapaikoista. Jos kunnan vaalimainoskehikkoja sijoitetaan myös yksityisille alueille, kunnan on saatava omistajan tai haltijan suostumus kehikkojen sijoittamiseen.

Tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta säädetään maantielain (503/2005) 52 §:ssä. Maantielakia sovelletaan asemakaava-alueen ulkopuolella ja asemakaava-alueen liikennealueilla. Maantien käyttäjille tarkoitetut ulkomainokset on kielletty ilman tienpitoviranomaisen myöntämää lupaa. Edellä mainittu kielto ei koske esim. vaaleja koskevaa ilmoittelua. Mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Ilmoitukset ja mainokset saa asettaa

paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen vaalipäivää, ja ne on poistettava viikon kuluessa vaalipäivästä.

Vaalimainonnassa on lisäksi otettava huomioon järjestyslain (612/2003) 6 §:ssä ja tieliikennelain (729/2018) 73 §:ssä säädetyt kiellot. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan häikäisevän tai harhauttavan valon taikka liikenneohjauslaitetta muistuttavan tai muuten turvallisuutta vaarantavan mainoksen käyttäminen on kielletty. Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa merkkiä, kilpeä tai muuta laitetta, jonka voi erheellisesti käsittää liikennemeriksi tai muuksi liikenteen ohjauslaitteeksi taikka joka voi huonontaa sellaisen näkyvyyttä.

Valmistelija	Henkilöstö- ja hallintosihteeri Päivi Alatalo 040 587 2490
Esittelijä	Kaupunginjohtaja livari Pekka Kemijärvi
Päätösehdotus	<p>Kaupunginhallitus valitsee vuoden 2024 presidentinvaalia varten viisi (5) jäsentä ja viisi (5) varajäsentä 001 Kemijärvi vaalilautakuntaan sekä kolme (3) jäsentä ja kolme (3) varajäsentä vaalitoimikuntaan. Varajäsenet asetetaan siihen järjestykseen, jossa he tulevat varsinaisten jäsenten sijaan.</p> <p>Kaupunginhallitus nimeää jäsenistä vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.</p> <p>Kaupunginhallitus päättää, että ulkomainonta kaupungin omistamilla alueilla voidaan aloittaa 10.1.2024. Asiaan liittyvistä järjestelyistä huolehtii Asuminen ja ympäristö -vastuualue yhdyshenkilönään kunnallistekniikan työnjohtaja Aleksi Säynäjäkangas.</p>
Päätös	<p>Kaupunginhallitus valitsi vaalilautakuntaan seuraavat henkilöt: Jäsenet: Anneli Meriläinen Maarit Ruopsa Lasse Ketonen, vpj. Maija-Leena Vermas Pentti Koskenranta, pj.</p> <p>Varajäsenet: Tuula Helisten Sirkka Pikkuvirta Jukka Kortelainen Kauko Jaakkola</p> <p>Kaupunginhallitus nimesi vaalitoimikuntaan seuraavat henkilöt: Jäsenet: Tuomas Kalliokoski Sami Niemistö, pj. Tuula Helisten, vpj.</p> <p>Varajäsenet: Mirja Luukinen Aino Vuorenpää</p> <p>Kaupunginhallitus päätti jatkaa asian käsittelyä seuraavassa kokouksessa ja täydentää vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan varajäsenet.</p> <p>Kaupunginhallitus päättää, että ulkomainonta kaupungin omistamilla alueilla voidaan aloittaa 10.1.2024. Asiaan liittyvistä järjestelyistä huolehtii</p>

Asuminen ja ympäristö -vastuualue yhdyshenkilönään kunnallistekniikan
työnjohtaja Aleksi Säynäjäkangas

Tiedoksi

Henkilöstö- ja hallintosihteeri
Kunnallistekniikan työnjohtaja
Valitut
Luottamustoimikortisto/Sarastia Oy